

Юридичний інститут
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника

Відділ права та адміністрації
Опольського університету (Польща)

**Проблеми вдосконалення
правового забезпечення
прав та основних свобод
людини і громадянина**

**Матеріали Всеукраїнської міжвузівської
наукової конференції молодих вчених та
аспірантів**

20 квітня 2007 року

Івано-Франківськ, 2007

Проблеми вдосконалення правового забезпечення прав та основних свобод людини і громадянина: Матеріали Всеукраїнської міжвузівської наукової конференції молодих вчених та аспірантів (м. Івано-Франківськ, 20 квітня 2007 року). - Івано-Франківськ, 2007. - 430 с.

У збірник включені статті і тези доповідей учасників Всеукраїнської міжвузівської наукової конференції молодих вчених та аспірантів, яка відбулася 20 квітня 2007 року на базі Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Висвітлюються результати наукових досліджень проблем правового становища особи, конституційного ладу, адміністративних та фінансових правовідносин, правового регулювання майнових, особистих немайнових та підприємницьких відносин, трудового права та права соціального забезпечення, прав людини на безпечне екологічне середовище, реформування земельних правовідносин, боротьби зі злочинністю, процесуальних гарантій прав та законних інтересів особи у кримінальному та цивільному судочинстві тощо.

Теоретичні положення практичні рекомендації учасників конференції щодо удосконалення різних галузей права та юридичних наук стануть вагомим кроком на шляху розвитку правової думки й законодавчого процесу

Для працівників судових і правоохоронних органів, науковців, викладачів, аспірантів та студентів вищих навчальних закладів.

Редакційна колегія:

В.Д.Басай - д.ю.н., проф. (головний редактор);
Л.Стадніченко - Ph.D., проф.; П.В.Мельник - к.ю.н., доц.
(відповідальний секретар); В.А.Васильєва - д.ю.н., доц.;
Л.Т.Присташ - к.ю.н., доц.; О.В.Басай - к.ю.н., доц.;
М.І.Ославський - к.ю.н., доц.

Секція 1

Філософські, історичні та психолого-правові аспекти дослідження проблем правового становища особи

Андрусак Р.М.

Християнські витоки концепції розподілу влади

УДК 340.12

Розподіл влади на три гілки – законодавчу, виконавчу та судову – є однією з основоположних ознак правової держави. Традиційно вважається, що концепції розподілу державної влади завдячуємо політико-правовій спадщині західноєвропейських мислителів Нового часу. Проте, в сучасній юридичній літературі з'явилася думка про те, що ідея розподілу влади має християнське підґрунтя. Звернення до даної проблематики є актуальним, оскільки її дослідження розширює розуміння сутності державно-правової реальності, розкриваючи глибинні зв'язки останньої з духовною підвалиною західної цивілізації – християнською релігією.

Окремі аспекти зазначеного питання досліджували такі науковці як П. Баренбойм, Р.А. Папаян, М. Спікер, А. Ціммерман та ін.

Метою дослідження є виявлення тих положень християнського віровчення, що лягли в основу концепції розподілу влади.

З поставленої мети випливають наступні завдання:

- проаналізувати наявні праці з досліджуваного питання;
- простежити їх відповідність сутності християнського віровчення;
- вказати на перспективи подальшого вивчення даної проблеми.

Так, П. Баренбойм стверджує, що вперше розподіл державної влади був проведений в старозавітні часи пророком Мойсеєм, який за порадою його тестя – священика Аарона, уповноважив певну групу осіб здійснювати судові функції («І послухав Мойсей голосу тестя свого, і зробив усе, що той був сказав. І вибрав Мойсей здібних мужів зо всього Ізраїля, і настановив їх начальниками над народом, - тисяцькими, сотниками, п'ятдесятниками та десятниками. І судили вони народ кожного часу» – Вих. 18:24-26). При цьому, на думку науковця, було відділено тільки судову владу і тому немає підстав вбачати в положеннях Святого Письма сучасне розуміння поділу влади на три гілки [1].

З такої позицією не погоджується Р.А. Папаян, який стверджує, що в текстах Віблії йдеться не тільки про важливість і відокремлення судової

Окремі аспекти здійснення прокурорського нагляду за дотриманням законодавства про охорону надр в Україні

УДК 349.6

Як справедливо зазначається в юридичній літературі, прокуратура за своєю державно-правовою і політичною природою є незалежним державним утворенням в механізмі державної влади, покликаним здійснювати найвищий державний нагляд за додержанням законів і вживати заходів до усунення будь-яких порушень [1, с.43]. Аналіз розділу VIII Закону України "Про охорону надр" дає змогу констатувати, що прокуратура посідає вагоме місце в системі органів, уповноважених здійснювати державний контроль та нагляд за дотриманням законодавства щодо охорони докілья і його окремих компонентів, в тому числі – надр та їх ресурсів. В останні роки прокурорський нагляд в сфері екології все частіше стає предметом наукових досліджень. Зокрема, розробкою даного питання займалися такі науковці та практикуючі юристи, як В.І. Бабенко, Т.В. Корнякова, І.М. Козьяков, Г.П. Середа. Водночас, окремі аспекти прокурорського нагляду за охороною надр залишаються малодослідженими та потребують детальнішого висвітлення, що стоїть на меті даної роботи.

Як логічно випливає зі змісту ст. 1 Закону України "Про прокуратуру" [3], її органи уповноважені здійснювати нагляд за додержанням і правильним застосуванням законів у галузі використання надр, наступними суб'єктами: Кабінетом Міністрів України, міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади, органами державного та господарського управління та контролю, місцевими радами, їх виконавчими органами, військовими частинами, підприємствами, установами і організаціями, незалежно від форм власності, підпорядкованості та приналежності, посадовими особами та громадянами.

Можна виділити кілька напрямів діяльності прокуратури в сфері контролю за надровикористанням. Першочергово необхідно відзначити ту обставину, що прокуратура, не будучи приналежною до представницьких та виконавчих органів, має можливість здійснювати ефективний контроль за додержанням надрового законодавства, насамперед, органами державної влади та місцевого самоврядування.

Зокрема, Чернівецькою обласною прокуратурою у 2001 році, в ході здійснення перевірок, було виявлено, що однією з причин численних порушень є прийняття сесіями місцевих рад рішень, які суперечать вимогам законодавства про надра. Так, 7 сесія 23 скликання Черепківської сільської ради Глибоцького району своїм рішенням № 37/7-2000 від 02.07.2000 року "Про впорядкування забору глини та гравійно-піщаної суміші на території сільської ради" узаконили проведення громадянами села добування гравійно-піщаної суміші на території вказаної ради без наявності спеціальних дозволів на користування вказаною ділянкою надр, ведення господарської діяльності без погодження з органами охорони надр навколишнього природного середовища тощо. Всі незаконно прийняті рішення були опротестовані, а до голів відповідних рад вжиті заходи адміністративного впливу [4].

Важливим напрямом діяльності прокуратури є здійснення нагляду за дотриманням надрового законодавства органами спеціалізованого контролю. Іншими словами, прокуратура покликана стежити за тим, щоб контролюючі органи належним чином здійснювали функції контролю, передбачену законодавством [5, с.18]. Загальновідомо, що контролю за своєю діяльністю потребує будь-який орган влади. Тому традиційно в правовій літературі радянського періоду прокурорський нагляд розглядався як "контроль над контролем". Останні наукові дослідження звертають особливу увагу на необхідності "екологізації" наглядової діяльності прокуратури, передусім, активізацію нагляду за додержанням законів органами екологічного контролю [6, с.17]. Таке повноваження прокуратури забезпечується, насамперед, наданням їй правом порушувати дисциплінарне провадження щодо посадових осіб контролюючих органів.

Водночас важко погодитися з думкою про те, що самостійні прокурорські перевірки на підприємствах є недоцільні, оскільки в таких випадках відбувається підміна прокуратурою органів державного контролю [5, с.18]. Практика свідчить, що в багатьох випадках прокурорські перевірки мають вищу ефективність та дають змогу виявити більшу кількість правопорушень у сфері користування надрами. Так, впродовж 2005 року органами геологічного контролю виявлено лише 77 випадків видобування корисних копалин без спеціальних дозволів, у той час, як органами прокуратури в регіонах – 198 [7, с. 185-186]. Тому варто підтримати твердження щодо можливості в окремих випадках проведення прокуратурою перевірок на підприємствах, в установах і організаціях, зокрема, для встановлення повноти і результативності перевірок, проведених там представниками контролюючих органів [8]. Окрім того, доцільно було би нормативно визначити ті випадки порушення законодавства про надра, наявність яких є підставою для обов'язкової перевірки діяльності надрокористувача прокуратурою. Це дасть змогу звести до мінімуму можливість безпідставного втручання прокуратури в господарську діяльність суб'єктів надрокористування.

Разом з тим, основні зусилля органи прокуратури повинні зосереджувати там, де вичерпуються повноваження державних органів природоохоронного контролю, а саме на правовій оцінці найважливіших правопорушень, що становлять загрозу життю та здоров'ю людей або зачіпають інтереси великої кількості населення [6, с. 17]. Мова йде, насамперед, про порушення кримінальних справ за злочини, вчинені в сфері надрокористування. В цьому аспекті важливим є той факт, що головними джерелами інформації для прокуратури виступають дані про результати проведення перевірок контролюючими органами. Так, відповідно до Положення про здійснення державного гірничого нагляду [9], уповноважені наглядові органи мають право у разі потреби передавати матеріали органам прокуратури для притягнення до кримінальної відповідальності окремих посадових осіб. Водночас, в Україні відсутній нормативно визначений порядок оформлення і направлення природоохоронними контролюючими органами матеріалів перевірок, які свідчать про наявність в правопорушенні ознак злочину (як це, для прикладу, визначено в Російській Федерації). Доцільно було би, на нашу думку, врегулювати дане питання, нормативно визначивши для контролюючих органів перелік документів, необхідних для подання в прокуратуру з метою подальшого

порушення нею кримінальної справи, терміни подачі таких документів тощо.

Прокурори, з одного боку, правомочні перевіряти додержання законів контролюючими органами, з іншого – покликані всіляко сприяти активізації та вдосконаленню їх діяльності по здійсненні державного контролю. В таких умовах особливого значення набуває співпраця державних контролюючих органів і прокуратури. Активізація спільних з природоохоронною прокуратурою перевірок сприяє посиленню державного контролю за використанням надр. Зокрема, завдяки спільним діям інспекторів з нагляду за охороною праці та природоохоронної прокуратури, на початку 2005 року в Херсонській області було виявлено, що товариства з обмеженою відповідальністю “Трійка” та “Технік”, не маючи права користування ділянкою надр та відповідних дозвільних документів, розпочали розлив води “Каховка” та “Асканія”, а державне підприємство “Цюрупинське державне лісомисливське господарство” під час будівництва протипожежного комплексу на площі Цюрупинського родовища протизаконно проводило попутній видобуток піску [11].

Аналіз викладеного свідчить, що на даному етапі в Україні створено достатню правову базу для здійснення прокуратурою нагляду за дотриманням екологічного законодавства, в тому числі і законодавства про охорону надр. Водночас, окремі положення діючих законів потребують певної конкретизації за допомогою відповідних підзаконних нормативно-правових актів з метою подальшого ефективного та правильного їх застосування.

1. Глаговський В., Руденко М. Становлення і розвиток української моделі прокурорського нагляду на сучасному етапі (концептуальні проблеми) // Право України. – 1996. - № 1. - С. 43-46.
2. Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища” - Відомості Верховної Ради (ВВР). - 1991. - № 41. - Ст.546.
3. Закон України від 5 листопада 1991 року “Про прокуратуру” // Відомості Верховної Ради. - 1991. - № 53. - Ст. 793.
4. Бондарюк В. Надра України – власність народу // Крок. – 2002. - № 7 (87). // <http://mndc.naiu.kiev.ua/krok/2002/3/5.htm>
5. Гусаров В., Руденко М. Контролюючі органи і прокурорський нагляд // Право України. – 1995. - № 1. - С. 17-19.
6. Ломакіна В.Ю., Демьохін Г.А. До питання здійснення прокурорського нагляду за дотриманням вимог природоохоронного законодавства // Екологічний вісник. – 2005. - № 5. – С. 17-18.
7. Корнякова Т.В., Козьяков І.М., Серета Г.П. Забезпечення прокурором законності надкористування (теорія та практика прокурорського нагляду): Навчальний посібник. – К., Х.: “Харків юридичний”, 2006. – 424 с.
8. Корнякова Т.В. Прокуратура і органи позавідомчого контролю: нагляд і взаємодія: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10 / Одеська національна юридична академія. - Одеса, 2004.
9. Положення про порядок здійснення державного гірничого нагляду / Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 1995 року № 134 // ЗП України. – 1995. - № 5. – Ст. 126.
10. Скрипнюк В. Нагляд за використанням та охороною надр посилено / <http://dnop.kiev.ua>

Стан охорони лісів в Україні

Ще на початку XVII століття англійський філософ Ф.Бекон у “Новій Атлантиді” писав, що головним завданням науки є забезпечення панування людини над природою. Технократична стратегія розвитку цивілізації протягом XVII – XX століть посилювала уявлення про те, що людина начебто “мірило усіх речей” та центр всесвіту [1, с.224]. Підтвердженням такого твердження зокрема, є надмірна нерегульована експлуатація лісів України в цьому столітті, яка призвела до виснаження лісових ресурсів, порушення їхньої вікової структури, погіршення породного складу, посилення ерозійних процесів та інших стихійних явищ. Слід зазначити, що одна з основних причин таких плачевних наслідків, відіграла діяльність людини – зокрема її екологічна культура. Проблема формування екологічної культури постала, по суті, ще наприкінці XX століття, коли в 1992 році конференція ООН визначила формування екологічної культури населення планети, як головне пріоритетне завдання людства.

Наслідком такої людської діяльності є те, що зараз, за площею лісів та запасами деревини Україна відноситься до лісодефіцитних країн.

За даними державного обліку лісів, площа земель лісового фонду України становила 10, 8 млн.га, з них 9, 4 млн.га вкриті лісовою рослинністю.

Слід підкреслити, що до 60-х рр. XX століття, поряд із стиглими лісостанами вирубувались і пристигаючі. Як наслідок, питома вага пристигаючих дубових, букових і соснових лісів у віковій структурі лісового фонду становить тепер лише 7–8%, тоді як за лісівницькими нормами вона повинна становити близько 20%. Загальний запас деревної маси в лісах України – 1736, 0 млн. м3. Наведені цифри безумовно свідчать про те, що стан лісів в нашій державі далеко не відповідає еколого-економічним вимогам, та дані останнього державного лісового кадастру, згідно з якими молодняки становлять 31, 5%, середньовікові ліси - 44, 6, пристигаючі - 12, 7, стиглі і перестійні - 11, 2%, говорять про те, що саме такий віковий розподіл є наслідком надмірних рубок у минулому.

Головними факторами, що негативно впливають на біолого-екологічну стійкість та адаптованість лісів, їх соціальну, протиерозійну, гідрологічну, кліматичну роль є: застосування недосконалих способів і технологій рубок головного користування, штучне відновлення лісу в окремих регіонах без врахування типу лісорослинних умов, переосушення і перезволоження цілих регіонів, неконтрольований випас худоби, забруднення ґрунтів промисловими викидами, кислотні дощі, нерегульована рекреація та ін.

Важливе значення для забезпечення підвищення продуктивності лісів, поліпшення їх корисних властивостей, задоволення потреб суспільства в лісових ресурсах мають відтворення, охорона та захист лісів [2, с.262].

Відповідно до Лісового Кодексу України забезпечення охорони і захисту лісів покладається на органи виконавчої влади з питань лісового господарства та органи місцевого самоврядування, власників лісів і постійних лісокористувачів [3]. Оскільки, усі ліси України, незалежно від цільового призначення та права власності, знаходяться під охороною держави.

Калаур І.Р. <i>Поняття підприємницького договору в контексті Цивільного та Господарського кодексів України</i>	143
Квіт Н.М. <i>Аналіз неузгодженостей українського іпотечного законодавства із Цивільним кодексом України та пропозиції щодо їх усунення</i>	148
Логвін О.В. <i>Деякі аспекти участі третіх осіб у виконанні цивільно-правових зобов'язань</i>	151
Логвінова М.В. <i>Проблемні питання заборони посередницької, комерційної діяльності щодо усиновлення дітей</i>	156
Malinowski P. <i>Zabezpieczenie praw podmiotów gospodarczych na przykładzie negocjacji kontraktowych – zagadnienia wybrane</i>	161
Москалюк Н.В. <i>Правова охорона біотехнологічних винаходів в Україні: аналіз відповідності європейському законодавству</i>	166
Нігреєва А.О. <i>Щодо проблеми співвідношення морських привілейованих вимог та іпотеки морського судна в міжнародному торговельному мореплаванні</i>	170
Носік Ю.В. <i>Проблеми оціночних понять в системі правової охорони комерційної таємниці в Україні</i>	173
Олійник (Кравців) О.С. <i>Колізійні питання шлюбного договору</i>	176
Полішук О. Ю. <i>До питання адаптації законодавства України про захист прав споживачів до законодавства Європейського Союзу</i>	183
Репецька І. Ю. <i>Місце договору ренти в системі цивільно-правових договорів</i>	186
Соломянюк К.П. <i>Український нотаріат: стан та перспективи розвитку</i>	189
Sołtysiak-Wilk A. <i>Fikcja prawna w akcie urodzenia dziecka w kontekście art.47 Konstytucji RP (zagadnienia wybrane)</i>	193
Стецюк Л.Л. <i>Самозахист як форма захисту цивільних прав: поняття, способи та засоби</i>	198
4 Права людини та безпечне екологічне середовище. Реформування земельних правовідносин в Україні	201
Антонюк У.В. <i>Місцеві органи виконавчої влади і органи місцевого самоврядування як суб'єкти контролю у сфері забезпечення екологічної безпеки на залізничному транспорті</i>	201
Басай О.В. <i>Види використання природних рослинних ресурсів</i>	205
Вітовська І.В. <i>Гарантії захисту суб'єктивних прав користувачів природних ресурсів виключної (морської) економічної зони</i>	209
Грицан О.А. <i>Окремі аспекти здійснення прокурорського нагляду за дотриманням законодавства про охорону надр в Україні</i>	212
Дожук І.Я. <i>Стан охорони лісів в Україні</i>	215
Дремлюга К.О. <i>Громадяни України як суб'єкти прав на землю</i>	218
Книш В.В. <i>Світоглядні ознаки принципів земельного права України</i>	220
Марич Х.М. <i>Еколого-просвітницька діяльність національних природних парків України</i>	223
Мельник П.В. <i>Ліси Івано-Франківської області: стан охорони</i>	226

Мендик Л.В. <i>До питання щодо кримінальної відповідальності за незаконну порубку лісу</i>	228
Миськів О.Т. <i>Правове регулювання розвитку заповідної справи в Україні</i>	231
Романко С.М. <i>Система НАССР та можливість її закріплення в перспективному законодавстві України</i>	233
Романюк М.З. <i>Законодавче регулювання використання земель військових полігонів</i>	235
Труфан І.В. <i>Окремі питання щодо спеціального водокористування та охорони малих річок України</i>	239
Чічеріна М.О. <i>Рекультивация як спосіб охорони земель водного фонду</i>	241
Яремак З.В. <i>Принципи державних кадастрів природних ресурсів</i>	243
Юрчишин Н.Г. <i>Юридична відповідальність в механізмі гарантування права власності на ліси в Україні: теорія та практика застосування</i>	246
5 Трудове право. Право соціального забезпечення	250
Михайлова І. Ю. <i>Деякі питання запровадження соціальних послуг</i>	250
Луцький Р.П. <i>Особливості спеціального соціального захисту державних службовців в Україні</i>	253
Пікалюк С.С. <i>Теоретичні аспекти поняття сторін і суб'єктів соціально-трудова відносин</i>	258
Романюк Л.В. <i>Принцип гарантування соціальним забезпеченням гідного рівня життя інвалідів</i>	262
Сокол М.В. <i>Причини виникнення розбіжностей між суб'єктами соціально - трудових відносин та шляхи їх подолання</i>	266
Щербук Н.Ю. <i>Про суб'єктну диференціацію у трудовому праві України</i>	271
6 Ефективність боротьби зі злочинністю як важливий чинник забезпечення прав та свобод людини і громадянина в суспільстві: кримінологічні та кримінально-правові аспекти. Кримінально-правова політика в Україні	274
Бобонич Є.Ф. <i>Порушення порядку зайняття господарською та банківською діяльністю, та його регулювання в кримінальному та інших галузях законодавства України</i>	274
Дідик С.Є. <i>Деякі аспекти кримінальної відповідальності за неправосуддя</i>	277
Ждиняк Н.П. <i>До питання про поняття ефективності загальнопопереджувального впливу кримінально-правових норм</i>	281
Ілкічєва К.І. <i>Кримінально-правові та кримінологічні аспекти профілактики насильства щодо жінок</i>	285
Ільїна О.В. <i>Проблеми кваліфікації корисливих злочинів проти власності при наявності декількох обтяжуючих обставин</i>	288